

שיעור - התורה – תחילתה חסד וסופה חסד

פתיחה - משל המגיד מדובנא - פיראון לזולת, רק לאחר מותו.

מדוע קוראים מגילת רות בשבועות?

טעמים רבים, אחד מהם - התורה (שניתנה בשבועות) תחילתה חסד וסופה חסד.

מקור 1 - סוטה יד ע"א:

"דרש ר' שמלאי: תורה - תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב: 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם' (בראשית ג, כא) וסופה גמילות חסדים, דכתיב: 'ויקבר אותו בגיא' (דברים לד, ו)".

מאמר זה בא לטא את צניינה של תורה שציקר התורה הוא הטוב,

ועל-כן גמילות חסדים היא תחילתה של תורה וסופה.

הקב"ה צוסק בקבורה, וצוסק בלהלביש את הצירואים.

גמילות חסדים היא משלושה דברים שהעולם עומד עליהם. חז"ל אומרים:

"על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

מעלתה של גמילות חסדים כפולה: טוב לשמיט וטוב לצדקות, וצד כן שכרה כפול והיא

מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בצורה"ז והקצן קיימת לו לצולט הבא.

מקור 2 - יבמות עט ע"א

"שלשה סימנים יש באומה זו - הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים. רחמנים, דכתיב: 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך' (דברים יג, יח). ביישנין, דכתיב 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' (שמות כ, כ). גומלי חסדים, דכתיב: 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו' (בראשית יח, יט)". כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו".

מקור 3 - קידושין לב ע"ב:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו, נתנו לר' יהושע וקיבלו.

אמר לו רבי אליעזר: מה זה יהושע, אנו יושבין ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו?

אמר ליה: מצינו גדול ממנו ששימש, אברהם גדול הדור היה וכתוב בו (בראשית יח ח): 'והוא עומד עליהם'. ושמא תאמרו: כמלאכי השרת נדמו לו? לא נדמו לו אלא לערביים, ואנו - לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?

אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות? הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד, ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?

ei מקוס fikef עתי אלות על דברי האמרא הלא:

- א. מה הראייה שמביא ר' יהושע מכך שאברהם, שהיה גדול מרבן גמליאל שימש פחותים ממנו, ומכאן מותר גם לרבן גמליאל לנהוג כך, ומי אמר שלאברהם עצמו היה מותר לעשות זאת?
- ב. מה מוכיח רבי צדוק מכך שהקב"ה עורך שולחן לפני כל אחד ואחד, הרי אין מי שיוכל לעשות זאת חוץ מהקב"ה, ואם כך אין ללמוד מכאן לגבי גדול הדור, שאינו חייב לשרת אחרים?

בתחילת פרשת תולדות מצוה הקב"ה את יצחק:

מקור 4 - בראשית כו, ג-ה

גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך: והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורתתי:

ספורנו בפירושו שם (כו, ה) מציין, שיש כאן ברכה והבטחה ליצחק, כדרך שעושה הקב"ה עם שאר האבות. אולם בשונה מאברהם ומיצחק, שם באה הברכה בזכות אמו, נאמר כאן כיצחק שברכתו באה בזכותו אברהם. באה שונה יצחק מניהם? ומשיב על כך:

מקור 5 - ספורנו בראשית כו, ה

הנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה וכן למטה, באמרו 'והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי', ולא כן אמר ליעקב, כל שכן לאברהם וזה היה קודם שהתעורר יצחק לקרוא בשם ה', אבל אחר שקרא בשם ה' נאמר 'ואבימלך הלך אליו מגרר' ואמרו 'ראה ראינו כי היה ה' עמך אתה עתה ברוך ה'. ולא מצאוהו עוד תלאות מקנאים ודברי ריבות כאשר בראשונה.

אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל כי הוא אמנם מנעוריו יושב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם בפרט באהלי שם ועבר, ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק.

רצונו הטבעי של האדם לגמול חסד

מה כוונת סוכנו בדברים אלו? כדי לענות על כך, יש לשים לב ליסוד מרכזי וגדול במציאות. לכל אדם באשר הוא יש רצון לתת ולהעניק לבריות, לפני אדם או לפני חייט. הרצון לעשות חסד טבוע בנפשו האדם. יתירה מזו - עיקר פעולותיו של האדם עלי אדמות אינן עבור עצמו אלא עבור אחרים, והדבר הבולט ביותר בעניין זה הוא הנכונות להוסיף ולעשות: אף על פי שיש בנפשו רצון להעניק, אף על פי שיש בנפשו רצון לתת, לעזור ולהעניק, אף אם לא תמיד נעשה בצורה הנכונה והראויה.

כאמ"ן פרשת קדושים מאמר את מצוות "ואהבת לרעך כמוך":

מקור 6 - רמב"ן פרשת קדושים, ויקרא יט, יז:

וטעם 'ואהבת לרעך כמוך' - הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולימד: 'חייך קודמין לחיי חברך' (ב"מ סב).

אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב. ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשוה אותם במילת "לרעך", וכן 'ואהבת לוי' - כמוך (פסוק לד) דגרי, שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו

¹ "באזרח מקום יקנה לך הגר הגר אתכם ואהבת לוי כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים אגני ה' אליהם". (ויקרא יט, לד)

בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל - יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישווה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב **שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו**, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו, כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה, ועל כן אמר ביהונתן (ש"א כ, יז) "כי אהבת נפשו אהבו", בעבור שהסיר מידת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז) "ואתה תמלוך על ישראל".

הרצון הטוב מתגלה על ידי סילוקה של הקנאה

על פי דברים אלו, האדם רוצה באופן טבעי שלחברו יהיה טוב.

אז מה מכריע לאימוש הרצון הטוב הטבעי הזה? רק מידת הקנאה.

ועל כך בא הציווי של "ואהבת לרעך כמוך", לסלק מהלב את הפחיתות הזו, המעכבת את הופעתו של הרצון הטוב. ועל כך מדגישים לגבי יונתן בן שאול, שהסיר מעצמו לחלוטין את מידת הקנאה ואהב את דוד "אהבת נפשו".

התורה מצווה לפסוק את המצרכים והמכריעים. הרצון הטוב מכריע מילא.

מצואות האהבה, החסד, הנתינה, היא צניין טבעי. ישראל האדם = אמת בלי סוף.

מהם האזרחים המונעים מהאדם לעשות חסד?

1. קנאה.

✓ ספורנו לעיל.

✓ רמב"ן לעיל.

✓ "הקנאה והתאווה והקבֹוד מוציאים את האדם מן העולם" (אבות, ד כא).

מקור 7 - אבות פ"ד מכ"א:

"הקנאה והתאווה והקבֹוד מוציאים את האדם מן העולם".

○ "בצלם אלקים עשה את האדם" (בראשית ט, ו) - הקב"ה ברא "עולם חסד יבנה".

- כל צנינו בקריאה הוא לצוות חסד ולהיטיב עם הכרואים.
  - האדם נוצר עם תכונת החסד - הנתונה.
  - האדם הוא צינור שדרכו אמור לעבור השפע אל המציאות ופאופן טבעי ובריא מחפש האדם את הדק שבה יוכל לעשות כצינור כזה.
  - כרצף שמתערכת התאווה, השיקוף האישי - הרי זה איבוד צורת האדם.
- ✓ קנאה שאינה מעכבת את הרצון להעניק
- ראינו קודם שהקנאה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. כנגד זה אנו מוצאים מצב של קנאה גם אצל האימהות.
- "ותקנא רחל באחותה" (בראשית, ל, א), וזאת משום שידעה שעתידיים י"ב שבטים לצאת מיעקב, וכל אחת רצתה שממנה יצאו כולם.
- לכאורה, יש כאן סתירה, כיצד ניתן לדאוג לכלל ולסוף קנאה?
- התשובה היא שאם האדם חסובה רק טובת הכלל, הרי שמציאות של קנאה המשתלבת בכך אינה שלילית.
- קנאתה של רחל בלאה אינה נובעת מדאגה עצמית, היכן היא תהיה ביחס לאחותה, שהרי היא מסרה לה את הסימנים שלא תיכלם. היא האמינה שטובת המציאות הכללית תהיה גדולה יותר כאשר הבנים יופיעו דרכה.
- ✓ האדם - תחרות!

אל מה נדרש מאיתנו לעשות?

מקור 8 - נדרים לח ע"א:

"משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר 'טוב עין הוא יבורך' (משלי כב, ט)".

על משה רבינו נאמר שהיה טוב עין, הוא קיבל את התורה, ואת כל מה שיש לו נתן לישראל, ולא שמר לעצמו, הוא נהג בה טובת עין.

הוא חסד - את הדבר שקיבל מצד האלה לאחרי, ואל כן נעשה כלי המחזיק ברכה, כמו משה רבינו, שלא שייך לעצמו כלום.

מתורה מצינו רצף 3 סיפורים אודות משה רבינו:

מקור 9 - שמות פרק ב'

- א. {יא} ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו: {יב} ויפן פה וכה וירא כי אין איש ויד את המצרי ויטמנהו בחול:
- ב. {יג} ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: {יד} ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר פאשר הרגת את המצרי וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: {טו} וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מצרים וישב על הבאר:
- ג. {טז} וילכהו מדן שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות צאן אביהן: {יז} ויבאו הרעים ויגרשו ויקם משה וישען וישק את צאנם: {יח} ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום: {יט} ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן:

שואל הסבא מקלם - למה מביאה התורה 3 סיפורים על משה רבינו, וכואב סביב מכות? אין סיפורים אחרים על משה רבינו, רק אלהים?

המדרש מביא על משה רבינו סיפור נוסף, שמשה רבינו לקח את הכבש שברח מהעדר ושם אותו על הכתפיים. אמר הקב"ה: מי שיודע להתנהג עם בעלי חיים, הוא ינהיג את צאני - את עם ישראל!

לבאר משה מאוז'רוב, יש מאמר בענייני חינוך, הוא אומר שהקב"ה בחר במשה רבינו לא כאלו על היתרון, אלא משום ש"יפה החריט" שבת, הוא לקח אותו על הכתפיים.

אמר הקב"ה: **אתה יודע לטפל בחריט, אתה תהיה המנהיג.**

מסביר הסבא מקלם - משה רבינו נבדק בשלושה רבדים, ביסוד של 'נושא בעול עם חברו'.

- כשמה רבינו רואה מצרי מכה יהודי (ב"ט הראשון) הוא אומר: "מרבצים לי".
- כשרואה עברי מכה עברי (ב"ט השני) הוא אומר: "מרבצים לי".
- וגם כשרואה גוי מכה גוי (על הבאר במדין) הוא מתערב ואומר: "מרבצים לי".
- וגם כשבעל חיים, שלכאורה אין לו רגשות, לוקח אותו משה רבינו על הכתפיים ואומר: 'אני חש שקשה לו לרוץ'.

אמר הקב"ה: **אתה תהיה מנהיג, כי הסמל שלך יהיה 'נושא בעול עם חברו'.**

כפסוק, **משה נבחר למנהיג לאחר 3 המקרים הראשונים שבהם הראה בצורה ברורה את מידתו - "נושא בעול עם חברו".**

אולם ביתר שאת, לאחר המקרה הרביעי, לאחר שנת את הדדי על כתפיו.

הקב"ה מנסה כל אדם, לפני שבוחר אותו לתפקיד. כתוב: ה' צדיק יבִּחֵן (תהילים יא, ה) – הוא בחן כל אחד ואחד, לפני שהטיל עליו תפקיד. **בין הבדיקות עשה הקב"ה למשה רבינו, היתה בדיקה שנקראת 'אהבת הבריות'.**

אהבת הבריות, זה הקניין הא"י מתוק מ"ח הקניינים שהתורה נקנית בהם.

הקב"ה מבקש ממשה רבינו ללכת לגאול את ישראל ומשה רבינו מסרב בטיעון - **שֶׁלַח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח (שמות ד, יג). למשה הוא לא מוכן?**

אומרים חז"ל: אמר משה רבינו: אהרון אחי מנהיג במצרים, אם אני הולך עכשיו לגאול את ישראל, אני דוחק את רגליו של אהרון אחי. אני לא מוכן.

אמר לו הקב"ה: אין לך מה לדאוג, וְרָאָךְ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ (שמות ד, יד) – אהרון יראה אותך, הוא ישמח. הוא מחכה לרגע שתיקח את ההנהגה.

אם כן, למה לא אמר לו הקב"ה את זה מלכתחילה???

- הקב"ה רצה לבחון את משה רבינו – לך תכאף את עם ישראל.
- אם משה רבינו היה משיב לאחור "כן", היה שלאף אותו הקב"ה – מה עם אחיך?
הקב"ה בחן אותו ומצא שהוא שלאף "ומה עם אחיך" – מה זה "מה עם אחיך", עם ישראל סובל.
- אמר משה רבינו: עם ישראל סובל, זה לא התפקיד שלי! התפקיד שלי הוא, לא לפגוע באח שלי!

אמר לו הקב"ה: אין לך מה לדאוג, וְרָאָךְ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ (שמות ד, יד) – עכשיו אתה יכול ללכת. אם אתה דואג שאחיד לא יפגע, אתה יכול להיות גואל! למה?

כי הקניין הלא"ה, לפני א"ט בצומח – זמן הפסק פטירת תלמידי ר' עקיבא, זה אהבת הבטוחות. עברת את המבחן!

הבה נראה נקודה נוספת ב"ציון הטובה" של משה רבינו:

מקור 10 - במדבר יד, יב - כ:

[יב] אֶכְנּוּ בַדְבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ: **[יג]** וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הֵעֲלִיתָ בְּכַחַךְ אֶת הָעָם הַזֶּה מִקְרַבּוֹ: **[יד]** וְאָמְרוּ אֵל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה אַתָּה ה' וְעַנְנְךָ עִמָּד עֲלֵהֶם וּבַעֲמֹד אֲשֶׁר לִילָה: **[טו]** וְהִמַּתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעֶךָ לֵאמֹר: **[טז]** מִבְּלַתִּי יִכְלַת ה' לְהִבְיֵא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר: **[יז]** וְעַתָּה יְגַדֵּל נָא כַחַ ה' כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: **[יח]** ה' אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד נִשְׂא עֵוֹן וּפְשַׁע וְנִקָּה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵי עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רְבַעִים: **[יט]** סֶלַח נָא לְעֹוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֶסְדְּךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׂאָתָה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֵּה: **[כ]** וַיֹּאמֶר ה' סֶלַחְתִּי כְּדַבַּרְךָ:

לאחר משה המרכלים ביקש הקב"ה להשיב את עם ישראל.

אָכְנוּ בַדְבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֵׂה אֶתְךָ לְגוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ.

משה הצלה טענה כנגד הצונח הזה:

[יג] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הֶעֱלִיתָ בְּכַחַד אֶת הָעָם הַזֶּה מִקְרָבוֹ: **[יד]** וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִין בְּעֵין נִרְאָה אַתָּה ה' וְעִנְיָךְ עִמָּד עֲלֵהֶם וּבְעַמֵּד עִנְיָן אַתָּה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמִּוֹד אֵשׁ לַיְלָה: **[טו]** וְהִמַּתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעֶךָ לֵאמֹר: **[טז]** מִבְּלַתִּי יָכַלְתָּ ה' לְהַבִּיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר:

ובצקבות תפילתו על עם ישראל מתרצה לו הקב"ה ומקבל את תפילותיו:

[כ] וַיֹּאמֶר ה' סְלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ:

חז"ל הסבירו זאת שיהיה כאן חילול ה', משום שיטענו שלא היה בכוחו של הקב"ה להיאבק בכל מלכי כנען, ועל כן שחטם במדבר. מניין קיבל משה רבינו את היכולת לטעון טענות? "טוב עין הוא יבורך", מי שכל מהותו היא הכלל והציבור, הוא נעשה שותף להקב"ה, ובמצב כזה ניתן להתווכח ולטעון, שהרי הוא בעל דבר בדיוק כמו הקב"ה. כל זאת בתנאי שאין עצמיות, אין דאגה אנוכית לפרט.

הלימוד מנח ומאברהם - גדולתו של אדם נמדדת על פי נתינתו

בפרשת נח נאמר (ו, ט) : "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". יש מחז"ל שדרשו זאת לשבח, ויש שדרשו זאת לגנאי. הקב"ה מצווה אותו להקים תיבה, ולהביא אליה מכל החי שניים מכל. נח עמל על הבנייה במשך עשרות שנים, ואחר כך מגיעים גם בעלי החיים, ובמשך הזמן שבו הם נמצאים בתיבה הוא צריך לדאוג לכל אחד ואחד מהם, לתת לו את מזונו הראוי לו בזמן הראוי לו. הצדיק הזה מטפל בגן החיות הזה, ואף נפגע מהם (כפי שדרשו על הפסוק "וישאר אך נח").

מדוע גדול הדור נדרש לפעל בעלי החיים?

אנו לומדים מכאן יסוד גדול - **האדם נכרא כדי לתת לאחריט.**

לכך התכוון רבי צדוק בדבריו אל רבי אליעזר ורבי יהושע: הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה, והכל כדי לערוך שולחן לפני כל אחד ואחד.

ינה הענה פרטית על הקב"ה על האדם:

- "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה" (ביצה טז, א)
  - "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" (תהילים קמה, טז).
- להוציא החידוש כאן, **לפי מהותו של האדם**, שאינה אלא להיטיב לזולתו.

אסיכורו על נח למדנו שהזולת כולל אף בעלי חיים, להט היה צריך נח לדאוג לטיבם
יומיו!

מי לנו גדול מריבונו של עולם, שזהו עסקו? על כן אין להתפלא שזהו עסקו העיקרי של נח בתיבה.
יתירה מזו, גדולתו של האדם נמדדת לפי היקף אחריותו, אפילו היא כוללת בתוכה בעלי חיים.
גדולתו היא בהכרה באחריות זו מוטלת עליו.

נחזור לקושייה שאנו קודם

מה טיבה של הראייה שאינה רבי יהושע מאברהם אבינו, "מצינו גדול ממנו ששימש", והלא גם עליו יש לשאול, **כיצד הוא מערת אחריט פחותים ממנו?**

התירוץ הוא לפי מה שאמרנו - מסיפור זה אפוא אנו למדים מהי דדולתנו של אברהם אבינו, הוא אינו מכניס את האורחים ע"י אחד ממשרתיו, אלא בעצמו, משום שמהות האדם היא להיטיב וללמוד חסד, וזה אינו תלוי במקבל החסד, בעליו חייט, ערבייט, או כל אחד אחר.

ככל שהחסד שמצניק מניע לקבוצות רחבות יותר - כך נחשב האדם גדול יותר.

מקור 11 - בראשית מא, לג - לו:

לג ועתה ירא פרעה איש נבון וחקם וישיתהו על ארץ מצרים: לד ועשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע: לה ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה

וַיִּצְבְּרוּ בָר תַּחַת יָד פְּרָעָה אֲכָל בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ: [\(דניאל\)](#) וְהָיָה הָאֲכָל לְפַקְדוֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא תִכְרַת הָאֶרֶץ בְּרָעָב:

מדוע נלקק יוסף מצוץ ציזות אפרצה, והרי לא נתבקש על כך?

אלא לומדים אנו מכאן שכאשר ישנה בלבנו על אדם חמלה על הזולת, אינו ממתין שיבקש ממנו לצזור. הרגשתו בצערו של הזולת מדרבנת אותו ומאיצה בו לשאת בעול עמו ולעשות כל שביכולתו לסייע לזולתו.

החמלה והרחמנות על יוסף על הצט, היא שהניצה אותו לתקן תקנה על חסד עליהם מצרה שהם צומדים לפנייה. לפי שחשש יוסף שמא לא יתעוררו פרעה ושריו לדבר זה ועל ידי כן יאבד העם.

הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל - הסבא מסלבודקה (הובא באור הצפון): 3 שלבים בחסד:

א. אף קודם שניתנה תורה וגילתה לנו את עומק חיוב החסד, היה צריך האדם להבין ולהשכיל מדעתו שמעשה החסד איננו רק מעלה עליונה לפניים משורת הדין, אלא חסד הוא עמוד שעליו העולם נשען ונותן לאדם זכות הקיום על פני תבל.

ואף על א נ1163, צריך הוא להאיץ לדי הכרה לו צ"י הסתכלות מקיפה צמקה וחודרת במרחבי הקריאה בכלל ובכל נקרא ונקרא בפרט. ואז יראה ויכיר שכל הנבראים נבראו לשם חסד. כל אחד מהם הוא חלק ונדבך בבנין הנהדר של חסד.

ב. הלכות חסד צריך האדם ללמוד מכל נברא ונברא. כש על נקרא צושה חסד לפי צממותו ואיכותו, כן אט האדם צריך לצעות חסד בצולט כפי אדלותו ויכולתו, והלא הוא עליון על כל הנבראים. תפארת היצירה, ועליו למלא את תפקידו לפי רוממותו.

ג. תורת חסד איננו צריך להלמד אצל הנבראים. חסד של נברא אינו מסמל את החסד הראוי לאדם העליון לכל הנבראים. תורת חסד צריך הוא ללמוד אצל מקור החסד - הקב"ה. "מה הוא אף אתה".

האדם נברא בצלם אלוקים וחייב להדמות לקונו. בקריאה מתאלה חסד הקב"ה אט בריותו - "חסד ה' מלאה הארץ" וכמה שנקיף ונתעמק באותה ההכרה הנפלאה של חסד, לא השגנו אף

מקצת מן המקצת מגודל ועומק החסד שבבריאה, שכל הפרטים מצטרפים ומתלכדים לכיוון אחד - לנקודת חסד.

כשאדם מתעמק וצולל בתוך הכרה זו ותופס את נקודת החסד כמות שהוא, את החסד שבתוך החסד, חסד לפניו מחסד, חסד להמציא חסד, או-אז יכול הוא לעלות מעלה להשתלם ולהשתכלל להיות איש חסד אמיתי. לרכז כל מעשיו, פעולותיו ותנועותיו, הגיונותיו ומחשבותיו, חידושו ויצירותיו למטרה אחת ששמה חסד.

זו חובתו של האדם להדמות לקונו. ואם לא מילא חובתו פוגם הוא את עצמו. שולל הוא את גודלו ותפארתו. נברא הוא בצלם אלוקים ובכוחו להדמות לקונו, והוא מכווץ בקרבו את כוחו הנפלא הזה. משפיל ערכו הרם עד הדיוטה התחתונה.

**מי שאינו עושה חסד אבד לכות קיומו, כמו שאינו אבד אבד סדום אפי
נשתייך מהן פליטה.**

מגילת רות ומתן תורה

• *מַעֲלֵת רוֹת - מַעֲלֵה הַכֹּהֵן מֵאֵלֶּיךָ חֹסֵד וְאֵינְטִי-חֹסֵד.*

• הנשיא של בית-לחם יהודה - אלימלך איש אפרתי ושני בניו שעזבו את בית-לחם יהודה בשנות הרעב. הם לא במהרה נפטרו שם בשדי מואב, "וישבו שם כעשר שנים".

• לאחר 10 שנים פתאום מגלים את החסד הגדול של רות.

אִמָּה הִיא מַעֲלֵת רוֹת בֵּית דָּוִד וְהִיא מֵעַם בְּנֵי דָּוִד.

• החסד הזה נמשך:

✓ הוא נמשך בין רות לנעמי.

✓ הוא נמשך בין בועז לרות ובין רות לבועז.

✓ רות המואביה פתאום מסתובבת כזרה, מואביה, צנועה. אסור להתחתן איתם "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'". עוד לא התחדש החידוש "עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית", עוד לא יודעים את זה, זה חידוש שנתפר בשביל העניין של רות. היא מסתובבת בבית-לחם, ועם ישראל יכול לדחות אותה. החסד הוא לא רות, החסד הוא לא נעמי, החסד הוא לא בועז. החסד הוא שאף אחד מהקוצרים לא אומר - שיקוף.

✓ ממשיך עם האיש הפלוני אלמוני שעם הלכות גדולות, הוא אמר: אני מוכן בהחלט לגאול את רות. אבל אז הוא בירר קצת והוא אמר: כן, אבל יש לי בעיה בגופים המחולקים, זה לא מסתדר לי עם איזה עניין, עם הייחוס, עם הכסף.

✓ הוא ממשיך עם בועז שמתחתן עם רות.

✓ נמשך עד סוף המגילה עם השכנות, שמצטרפות וקוראות שם לבן שנולד.

מקור 12 - מדרש רות רבה ב, יד

"אמר רבי זעירא: מגלה זו אין בה לא טמאה ולא טהרה ולא אסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים".

✓ לאיזה שכר רות זכתה.

✓ לאיזה שכר זוכה בועז על גמילות החסדים.

✓ כשבועז רצה לקחת את רות לאישה הוא הלך קודם כל לפלוני אלמוני, היה שם אחד אחר שהיה קרוב יותר לגאול אותה, והקרוב יותר לא רצה. הנה ראה שכרם של גומלי חסדים.

• "עולם חסד יבנה". (תהילים פט, ג)

• למה קוראים רות בעצרת בזמן מתן תורה?

כי רוצים ללמד שהתורה היא כוללה חסד, כלומר לא נקרא עשרת הדברות במתן תורה ונאמר שהבנו את מתן תורה.

אם לא הבנו e - 10 הדברות זה חסד, לא הבנו את מתן תורה.

כעת אנו מבינים שהמציאה הזאת כוללה חסד ואין בה את לא חסד

נסיים בסוף של מגילת רות, מהו הסוף? מלכות בית דוד.

"וישי הוליד את דוד", זה סוף המגילה.

דוד המלך בפרק פ"ט מדבר באריכות רבה על מלכות בית דוד שתישאר לעד ולעולמי עולמים, ואז הוא כותב איך היא התחילה מלכות בית דוד. מאיפה היא התחילה?

ההיסטוריונים ודאי כותבים שמלכות בית דוד התחילה במאבק עם אולי, מלכות בית דוד התחילה באחים - באליאב, ביש, יש כל מיני התחלות.

מקור 13 - תהילים פרק פט פסוקים א - ו:

{א} משכיל לאיתן האזרחי: {ב} חסדי ה' עולם אשירה לדר ודר אודיע אמונתך בפי: {ג} כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכון אמונתך בהם: {ד} פתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי: {ה} עד עולם אכיו זרעך ובנתי לדר ודור כסאך סלה: {ו} ויודו שמים פלאך ה' אף אמונתך בקהל קדשים:

"כי אמרתי עולם חסד יבנה". אני הכרתי את סבתא, אני יודע איך זה התחיל,
אני יודע מאיפה המקור של הכל. כשבאו וניסו להשמיץ את דוד המלך,
אמרו: ממואבית ה'יצ.